

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.05051 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

на тему: **«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРИМОРСЬКОГО РЕГІОНУ (НА
ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ)»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 43а

Шикула Юлія Володимирівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри МЕВ

Уханова Інна Олегівна _____

ОДЕСА – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За умов глобалізації підвищується роль регіонів, як самостійних учасників міжнародних конкурентних відносин. Сучасні висококонкурентні умови функціонування світової економіки визначають для регіонів не лише основні орієнтири подальшого соціально-економічного розвитку але й необхідність пошуку додаткових резервів для підвищення міжнародної конкурентоспроможності.

Безумовно, рішення цього завдання обумовлюється тим, що ресурси регіонального розвитку всередині країни мають певну обмеженість – лише успішні регіони концентрують капітальні інвестиції, кваліфіковані кадри, інноваційні технології, що супроводжується підвищенням підприємницької та ділової активності, формування нової інфраструктури, виникненням територіальних кластерів тощо. Все це зміцнює регіональні конкурентні позиції, у тому числі на світовому терені.

Саме тому необхідно враховувати конкурентний потенціал регіону, виявляти умови досягнення міжнародної конкурентоспроможності, своєчасно оцінювати вплив чинників на формування конкурентоспроможності регіону і визначати напрями її підвищення. Вищевикладене обумовлює актуальність теми роботи.

Мета дослідження полягає в дослідженні та аналіз стану міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону та розробка пропозицій щодо її підвищення.

Завдання дослідження:

- дослідити поняття та основні складові міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- узагальнити чинники та особливості формування міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- узагальнити підходи до визначення міжнародної конкурентоспроможності регіону;
- проаналізувати складові міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону;
- здійснити аналіз чинників міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону;
- визначити сучасний стан міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону;
- розробити пропозиції щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону за рахунок організаційних заходів та удосконалення транспортно-логістичної сфери.

Об'єктом дослідження виступає процес формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

Предметом дослідження є теоретичні основи та організаційно-економічні рішення щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

Методи дослідження: У кваліфікаційній роботі бакалавра використано наступні загальнонаукові та спеціальні методи пізнання: метод узагальнення та синтезу, статистичного та економічного аналізу, SWOT-аналіз, матриця БКГ,

графічні методи аналізу міжнародної конкурентоспроможності, економіко-математичне моделювання, метод експертних оцінок.

Інформаційною основою дослідження виступають закони та інші нормативно-правові документи, монографічна література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки, офіційна звітність Головного управління статистики в Одеській області.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (79 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 90 сторінок. Основний зміст викладено на 79 сторінках. Робота містить 31 таблицю, 38 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано статтю:

1. Шикула Ю.В. Чинники та особливості формування міжнародної конкурентоспроможності приморського регіону [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. // Ю.В. Шикула / Збірка студентської наукової конференції факультету міжнародної економіки ОНЕУ – Одеса - 2020. – №__ – С. __-__.- Електронні дані. Режим доступа: _____
2. Шикула Ю.В., Уханова І.О. Визначення міжнародної конкурентної позиції ДП «Одеський морський торговий порт» серед портів Чорноморського басейну [Електронний ресурс]: [Інтернет-портал]. // Ю.В. Шикула, І.О. Уханова / Збірка XI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції молодих вчених та студентів «Формування механізмів управління якістю та підвищення конкурентоспроможності підприємств», м. Дніпро, університет ім. Альфреда Нобеля – 2020 – С. __-__. __-__.- Електронні дані. Режим доступа: _____

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ» розглядаються теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності регіону, досліджено теоретичне підґрунтя та особливості міжнародної конкурентоспроможності регіону, узагальнено чинники, що впливають на її формування, наведено основні методи оцінки регіональної конкурентоспроможності.

У другому розділі «АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ» Проаналізовано основні складові міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, узагальнено чинники, що впливають на її стан та формування, проаналізовано міжнародну конкурентоспроможність Одеського регіону.

У третьому розділі «ЗАХОДИ ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТНОСПРОМОЖНОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ» Запропоновано напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, зокрема за рахунок організаційних заходів з урахуванням вимог smart-спеціалізації та удосконалення логістичної складової із формуванням кластер них структур.

ВИСНОВКИ

Таким чином, після проведення дослідження т теоретичних основ, стану та перспектив удосконалення міжнародної конкурентоспроможності регіону, можна зробити наступні висновки:

1. Дослідивши еволюційний розвиток теорій регіональної конкурентоспроможності, можна зробити висновок, що питання, які зіграли значну роль у формуванні теоретичних засад регіональної конкурентоспроможності, розглядалися в роботах представників наступних наукових шкіл і напрямків: теорії промислових районів, італійської школи промислових округів, швейцарської школи територіальних виробничих систем, американської теорії промислових районів, школи кластерів і територіально-виробничих комплексів.
2. В результаті проведеного дослідження підходів до визначення поняття «міжнародна конкурентоспроможність регіону», під міжнародною конкурентоспроможністю регіону будемо розуміти здатність регіону домогтися успіху в конкурентній боротьбі за фактори виробництва як з регіонами цієї країни, так і з регіонами інших країн, шляхом ефективного використання наявного потенціалу з метою досягнення високого рівня життя населення.
3. На сучасному етапі розвитку світового господарства в якості головних факторів міжнародної конкурентоспроможності регіону пропонується виділяти наявність в регіоні інноваційної системи та кластерів, розвиненої інфраструктури та ефективно діючих інститутів, а також приплив в регіональну економіку вітчизняних та зарубіжних інвестицій і активну зовнішню торгівлю. Вибір даних факторів конкурентоспроможності регіону обґрунтований тим, що кожен з них сприяє кращому використанню ресурсів регіону і дозволяє перетворити потенційні можливості регіону в джерела конкурентних переваг.
4. Існують різні підходи до оцінки конкурентоспроможності регіону. Так, наприклад, В.Є. Костильова і Б.М. Грінчель пропонують методику оцінки конкурентоспроможності регіону, яка включає в себе два методи. Перший полягає в ранговому способі, інший спосіб оцінює конкурентоспроможність регіону за допомогою використання моделі вимірювання потенціалів (природного, ресурсного, фінансового та ін.). Калюжнова Н.Я. оцінює конкурентоспроможність території шляхом визначення індексу конкурентоспроможності. Метод, який запропонували Л.І. Ушвіцкая і В.Н. Парахіна, передбачає розрахунок інтегрального коефіцієнта конкурентоспроможності регіону по формулою середньої геометричної. В якості методу для визначення головних чинників впливу доцільно використовувати SWOT-аналіз. Ще один з графічних методів - Багатокутник конкурентоспроможності.
5. Розташування Одеського регіону є одним із визначальних чинників міжнародної конкурентоспроможності. Регіон має суттєві транспортні переваги завдяки виходу до морів та суднохідних річок, має спільний кордон з Європейським Союзом, володіє суттєвими рекреаційними ресурсами та досить потужним промисловим потенціалом. Саме це є підставою для формування міжнародної конкурентоспроможності регіону та її головними складовими.
6. На основі SWOT-аналізу визначено такі сильні й слабкі чинники (сторони) та можливі зовнішні впливи (можливості та загрози) на подальший соціальний та економічний розвиток Одеської області, а також її конкурентоспроможність. Серед

ключових чинників міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону слід назвати наявний потенціал промисловості, АПК, транспортного, туристичного комплексу, розгалуженість транспортної системи та розташування на перехресті МТК; вигідне географічне розташування. Основними слабкими сторонами слід назвати незадовільну структуру прямих іноземних інвестицій; незадовільний стан автодоріг, а також невідповідність показників транзитних перевезень міжнародним вимогам щодо швидкості; високу ступінь зношеності основних фондів; незначну кількість інноваційно-активних підприємств; недостатній рівень заробітної плати по окремих галузях та підприємствах.

7. При оцінці міжнародної конкурентоспроможності регіонів України дослідники відзначають, що у 2016 р. Одеський регіон зайняв 3-є місце за показником загального індексу глобальної конкурентоспроможності у загальноукраїнському рейтингу. Проведено оцінку конкурентоспроможності Одеського регіону як приморського регіону країни за рахунок порівняння конкурентоспроможності портів Чорноморського регіону. За результатами обрано 10 показників, які допомагають оцінити рівень розвитку порту. Результати показують велику різницю між портами Чорного моря, з портів у цьому районі найбільш конкурентоспроможним визначено румунський порт Констанца. Що стосується портів Одеського регіону, то порт Одеса має оцінку вище показників Трабзону (Туреччина), Поті та Батумі (Грузія), однак нижче не лише показників лідерів, але й показників Варни та Бургасу (Болгарія).

8. Пропонується узагальнити основні рішення, які можуть бути включені в регіональну стратегію розвитку. Вона являє собою довгостроковий план регіонального розвитку, в якому визначено цілі, завдання та напрямки соціально-економічного розвитку. Останні зміни в законодавстві країни визначають, що у стратегічному плануванні має бути застосована smart-спеціалізація. Сукупність пріоритетів та завдань доцільно визначати за такими напрямками, як: макроекономічна, фінансова, виробнича, соціальна, енергетична, зовнішньоекономічна, продовольча, інвестиційно-інноваційна, демографічна, екологічна складова.

9. Було запропоновано стратегічне бачення підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону в довгостроковій перспективі в розрізі 6 напрямків конкуренції: ринки, інститути, людський капітал, інновації та інформація, простір і реальний капітал, інвестиції і фінансовий капітал.

10. На сьогодні науковці та практики сходяться у думці, що одним із найбільш ефективних механізмів підвищення регіональної конкурентоспроможності є створення кластерних структур. Можна запропонувати створення морського мультимодального кластеру на базі трьох основних портів: ДП «МТП «Чорноморськ», ДП «Одеський МТП», ДП «МТП «Южний». Запропоновані заходи було оцінено застосуванням інструментів економіко-математичного моделювання. Результати демонструють, що за умови впровадження запропонованих заходів усі розглянуті показники демонструють тренд до зростання з надійністю 97% ($R^2=0.97$). Морський мультимодальний кластер Одеського регіону, який буде засновано на співпраці між бізнесом, освітою, наукою та місцевою владою, сприятиме підвищенню його міжнародної конкурентоспроможності.

АНОТАЦІЯ

Шикула Юлія Володимирівна, «Стан та перспективи підвищення міжнародної конкурентоспроможності приморського регіону (на прикладі Одеського регіону)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.05051 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка», - Одеський національний економічний університет – Одеса, 2020 рік.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження виступає процес формування міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти міжнародної конкурентоспроможності регіону, досліджено теоретичне підґрунтя та особливості міжнародної конкурентоспроможності регіону, узагальнено чинники, що впливають на її формування, наведено основні методи оцінки регіональної конкурентоспроможності.

Проаналізовано основні складові міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, узагальнено чинники, що впливають на її стан та формування, проаналізовано міжнародну конкурентоспроможність Одеського регіону.

Запропоновано напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності Одеського регіону, зокрема за рахунок організаційних заходів з урахуванням вимог smart-спеціалізації та удосконалення логістичної складової із формуванням кластерних структур.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність регіону, Одеський регіон, зовнішньоекономічна діяльність регіону, чинники міжнародної конкурентоспроможності, багатокутник конкурентоспроможності, транспортно-логістичний кластер.

ANNOTATION

Shikula Yulia, «The state and prospects of increasing the international competitiveness of the seaside region (on the example of the Odessa region)».

Qualification work for the Bachelor's Degree in specialty 6.05051 "International Economic Relations" under the program "International Economics", - Odessa National University of Economics - Odessa, 2020.

Bachelor's qualification work consists of three chapters. The object of the research is the process of international competitiveness formation of the Odessa region.

The paper deals with the theoretical aspects of region`s international competitiveness, investigates the theoretical background and features of international competitiveness of the region, generalizes the factors that influence its formation, outlines the main methods for assessing regional competitiveness.

The basic components of the international competitiveness of the Odessa region are analyzed, the factors influencing its status and formation are generalized, the international competitiveness of the Odessa region is analyzed.

The directions of increase of the international competitiveness of the Odessa region are offered, in particular at the expense of organizational measures taking into account the requirements of smart specialization and improvement of the logistic component with the formation of cluster structures.

Keywords: international competitiveness of the region, Odessa region, foreign economic activity of the region, factors of international competitiveness, polygon of competitiveness, transport and logistics cluster.